

Άννα Μαρκά – Μπονισέλ: Ίσως καλύτερα να είχα γεννηθεί αιλουροειδές

Ειρήνη Αϊβαλιώτου

18/10/ 2024

Φέτος, που θα έχουμε την καλή τύχη να δούμε την Ομάδα Σημείο Μηδέν να παρουσιάζει για 3η χρονιά την παράσταση «Ο Γλάρος» του Άντον Τσέχωφ σε σκηνοθεσία και διασκευή Σάββα Στρούμπου, μιλάμε με την Άννα Μαρκά – Μπονισέλ. Την ηθοποιό που μοιάζει να χυτεύει ένα κράμα σαιξπηρικής αγωνίας μέσα από την πλοκή και ενθουσιώδους, υποβλητικού συναισθηματισμού μέσα από τις αναπαραστάσεις θεάτρου Νο.

Πρωτίστως όμως πρέπει να ενημερώσω όσους φίλους δεν είδαν ακόμη το «Γλάρο» πως η αποτύπωση της ουσίας όσων έχουν καταφέρει στην παράσταση αυτή με επιμονή, υπομονή και έμπνευση ο σκηνοθέτης και η Ομάδα Σημείο Μηδέν μοιάζει αδύνατον να ειπωθεί με λόγια. Πρόκειται για μια εμπειρία, ένα φόρο τιμής στο έργο του Τσέχωφ που οδηγεί το κοινό στο όριο μεταξύ ιδιοφυΐας και σκηνικής μαγείας, συμπαρασύροντάς το σε ένα υψηλό επίπεδο δημιουργίας.

Η Άννα Μαρκά – Μπονισέλ υποδύεται τον Πιερρότο των Ερειπίων, ένα πλάσμα που θαρρείς πως σκορπά αστέρια και ιδέες στον απέραντο γαλαξία, μια φιγούρα, η οποία εκτός απ' το ότι συμπυκνώνει χαρακτήρες όπως η Μάσα και ο Ντορν, προωθεί την πλοκή ως αφηγητής, φέροντας όμως κάτι μεταφυσικό. Δεν πρόκειται για ανθρώπινο ον αλλά για ένα ον που μεταμορφώνεται διαρκώς από πληγωμένο γλάρο σε σαρκαστικό πιερρότο χορεύοντας ένα *dance macabre*, θρηνώντας για τα ανθρώπινα πάθη, μέχρι να σαρκάσει ξανά. Ο Πιερρότος σωματοποιεί την αγωνία των προσώπων σε μια εποχή απολύτως μεταίχμιακή, εκρήγνυται και τα κομμάτια του διαρκώς ανασυντίθενται, είναι μια μορφή διαρκώς μεταβαλλόμενη, έξω από το χωροχρόνο. Ατμοσφαιρική, θυελλώδης, ανατριχιαστικά όμορφη. Ένας Πιερρότος ειρωνικός, μα και θλιμμένος, στην απέριτη σκηνή ένας μώμος τραγικός, απεγνωσμένος, σαν μπροστά σε θαύμα, εκστατικός.

«Ίσως καλύτερα να είχα γεννηθεί αιλουροειδές, μιας και τους έχω ιδιαίτερη αγάπη», λέει η Άννα Μαρκά – Μπονισέλ στο catisart.gr. Και πράγματι είναι σαν μυθικό αιλουροειδές καθώς απαντά στις ερωτήσεις μου με τη Λάρυ να κοιμάται γαλήνια σιμά της. «Μάλλον βλέπει κάποιο όνειρο γιατί κουνάει απαλά τις πατούσες και τη μουσούδα της», σχολιάζει. «Τι είδους ονειρική σεκάνς λαμβάνει χώρα στο υποσυνείδητο αυτού του Ανδαλουσιανού Μπουνιουελικού σκύλου; Αν και προτιμώ την Maya Derren, ή τη μοναδική ματιά της Αντουανέτας Αγγελίδη», συμπληρώνει την ποιητική της περιπλάνηση τολμηρά και ρηξικέλευθα.

Άννα, πού γεννήθηκες και από πού κατάγεσαι; Πρώτη καλλιτεχνική αίσθηση;

- Γεννήθηκα και μεγάλωσα στην Αθήνα. Η οικογένεια του παππού μου από τη μεριά της μητέρας μου ήταν από το Montpellier αλλά ζούσε στο Βουκουρέστι και μετά στην Αθήνα. Από τη μεριά του πατέρα μου, η καταγωγή έχει τις ρίζες της στη Δράκια, ένα μικρό ορεινό χωριό στο Πήλιο, καθώς και στο Βόλο όπου μεγάλωσε ο πατέρας μου. Αυτός ευθύνεται και για τα πρώτα μου καλλιτεχνικά ερεθίσματα -όσο και αν θα προτιμούσε να είχα αποφοιτήσει από την Αγγλική Φιλολογία. Πηγαίναμε μαζί τακτικά σε παραστάσεις θεάτρου, ενίοτε και χορού, από όταν ήμουν παιδί. Βέβαια, η απόφαση εν τέλει να σπουδάσω χορό ήρθε πολύ μετά, όταν ήμουν 19 χρονών. Μέχρι τότε το μόνο που ήξερα είναι ότι ασφυκτιά με τις φαινομενικά υπάρχουσες επιλογές επαγγελμάτων, και ότι ίσως καλύτερα να είχα γεννηθεί αιλουροειδές, μιας και τους έχω ιδιαίτερη αγάπη...

Ποιοι ήταν οι πρώτοι ηθοποιοί που αγάπησες;

- Ο Toshiro Mifune, σταθερός συνεργάτης και ηθοποιός του Kurosawa, μου έκανε μεγάλη εντύπωση όταν τον είδα πρώτη φορά στην ταινία Ο Θρόνος του Αίματος. Ο τρόπος που κινείται, η ενέργειά του, ακόμη και το βλέμμα του όταν είναι ακίνητος, σαν άγριο ζώο έτοιμο να επιτεθεί.

Γενικά, έχω την αίσθηση ότι δεν με απασχολεί κανενός είδους ρεαλιστική απεικόνιση του στερεοτυπικά «ανθρώπινου». Στη θεατρική έρευνα, στην έρευνα ως περφόρμερ, αναζητώ το «ανοίκειο» -στο οποίο πολύ συχνά αναφέρεται ο Σάββας (σ.σ. Σάββας Στρούμπος)-, το ζώδες όχι προφανώς το αναπαραστατικά ζώδες, αλλά αυτό που αφορά στο επίπεδο αφύπνισης των ενστίκτων και των αισθήσεων, που στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα βρίσκονται σε ύπωση. Άλλωστε, η καταστολή των ενστίκτων και των επιθυμιών είναι η βάση -αλλά και η απαραίτητη προϋπόθεση διαίωνισης- της υπάρχουσας κοινωνικής δομής.

Από ηθοποιούς του θεάτρου, αν και δεν είχα την τύχη να τη δω παρά μόνο σε βίντεο, δε θα ξεχάσω τη Σοφία Μιχοπούλου και ιδιαίτερα στο Νανούρισμα του Μπέκετ σε σκηνοθεσία του Θεόδωρου Τερζόπουλου. Μια περφόρμανς χωρίς λόγια, σε αργό χρόνο, με το βλέμμα, τη «μάσκα» του προσώπου της και τη σωματικότητά της να εμπεριέχει το απόσταγμα αυτού που μπορούμε να ονομάσουμε η Τέχνη του Ηθοποιού.

Η Ομάδα Σημείο Μηδέν παρουσιάζει για 3η χρονιά την παράσταση «Ο Γλάρος» του Άντον Τσέχωφ σε σκηνοθεσία και διασκευή Σάββα Στρούμπου. Ποιος είναι ο ρόλος που υποδύεσαι στην παράσταση;

• Έχουν περάσει 2 χρόνια από όταν ξεκινήσαμε τις πρόβες για το «Γλάρο». Για αρκετό καιρό ήμουν επιφυλακτική καθώς θεωρούσα τον Τσέχωφ αμιγώς θεατρικό συγγραφέα και εμένα αμιγώς αντι-θεατρική για να ενταχθώ σε ένα τέτοιο εγχείρημα. Παρ' όλα αυτά, σε συνεργασία με τον Σάββα, υπερβαίνοντας τα ακανθώδη μονοπάτια της έρευνας και με κύρια συστατικά την επιμονή και υπομονή (του), προέκυψε ένας ρόλος που δεν υπάρχει στο έργο του Τσέχωφ, ο Πιερρότος των Ερειπίων, όπως τον ονόμασε ο Σάββας. Αυτή η φιγούρα, εκτός απ' το ότι συμπυκνώνει χαρακτήρες που έχουμε κόψει στην εκδοχή της παράστασής μας, όπως η Μάσα και ο Ντορν, προωθεί την πλοκή ως αφηγητής, φέροντας όμως κάτι μεταφυσικό. Δεν πρόκειται για ανθρώπινο ον. Μεταμορφώνεται διαρκώς από πληγωμένο γλάρο σε σαρκαστικό πιερρότο χορεύοντας ένα *dance macabre*, θρηνώντας για τα ανθρώπινα πάθη, μέχρι να σαρκάσει ξανά. Ο Πιερρότος σωματοποιεί την αγωνία των προσώπων σε μια εποχή απολύτως μεταίχμιακή, εκρήγνυται και τα κομμάτια του διαρκώς ανασυντίθενται, είναι μια μορφή διαρκώς μεταβαλλόμενη, έξω από το χωροχρόνο. Ένα στοιχείο που το αισθάνομαι έντονα στη συγκεκριμένη

παράσταση είναι πως, κατά τη διάρκειά της, χάνω την αίσθηση του σώματός μου ως κάτι συμπαγές.

Πώς θα χαρακτήριζες τη συνεργασία σου με τον Σάββα Στρούμπο;

- Η συνάντησή μου με τον Σάββα Στρούμπο και το θέατρο Άτις αποτέλεσε κομβικό σημείο για την καλλιτεχνική μου αναζήτηση. Ο Σάββας είναι για μένα ουσιαστικά συνοδοιπόρος, μέντορας αλλά και εκπαιδευτικός με τεράστια γενναιοδωρία και αυτοθυσία. Η κοινή πίστη μας στο Σώμα και την ανθρώπινη δυνατότητα μέσα από διαδικασίες καλλιτεχνικής έρευνας και ομαδικής δουλειάς αποτελούν το υπέδαφος για την κοινή μας πορεία, κάτι που μοιραζόμαστε με όλα τα μέλη της Ομάδας Σημείο Μηδέν, πράγμα πολύ σπάνιο και συγκινητικό.

Τι σημαίνει -για σένα- πραγματικά καλλιεργημένος άνθρωπος;

- Η αστική αντίληψη σχετικά με τα χαρακτηριστικά που συγκροτούν τον «καλλιεργημένο άνθρωπο» ταυτίζει την εκπαίδευση του υποκειμένου με τον έλεγχο και την κυριαρχία απέναντι στις παρορμήσεις του. Η αντίληψη αυτή έχει τις ρίζες της στο Χριστιανισμό, αλλά και σε πιο σύγχρονες εκδοχές, όπως οι θεωρίες του Φρόυντ, μεταξύ άλλων.

Η πατριαρχία και οι δομές εξουσίας (πυρηνική οικογένεια, σχολείο και άλλοι φορείς κοινωνικοποίησης) διαρκώς παλεύουν να κυριαρχήσουν στην επιθυμία μας, και το πεδίο της μάχης αυτής είναι τα σώματά μας. Έχω πολύ έντονα στο νου το κείμενο των Deleuze και Guattari «Για να τελειώνουμε με τη Σφαγή του Σώματος».

Δεν μπορώ να απαντήσω στην ερώτηση αυτή με έναν σαφή και «κλειστό» ορισμό, καθώς κι εγώ η ίδια παλεύω μέσα από τις δημιουργικές αναζητήσεις μου, προσβλέποντας σε έναν μετασχηματισμό των όρων της ίδιας της ζωής και της καθημερινότητας, δομώντας ανθρώπινους δεσμούς και πυρήνες συνοδοιπόρων ζωτικής σημασίας.

«Να ζήσουμε όπως ονειρευόμαστε», όπως λέει ο Τρέπλιεβ, ελεύθερα, υπερβαίνοντας τα επιβεβλημένα κοινωνικά μοτίβα και σε σύνδεση με την επιθυμία -αυτή ίσως είναι μια πραγματικά ουσιαστική καλλιέργεια – συλλογικών- αντανάκλαστικών και πρακτικών ζωής.

Πρέπει να είναι αλληλέγγυοι μεταξύ τους οι νέοι καλλιτέχνες;

• Από τη μέχρι τώρα εμπειρία μου, το να αποτελεί ένα άτομο αναπόσπαστο μέλος ενός καλλιτεχνικού συνόλου, μιας ομάδας, καλλιεργεί τα αντανακλαστικά της αλληλεγγύης και της συλλογικότητας. Ένα ασφαλές πλαίσιο δομείται, όπου το κάθε άτομο αισθάνεται την ασφάλεια και την αποδοχή ώστε να δοθεί ολόπλευρα στη δημιουργική διαδικασία. Να αποδομήσει την κοινωνική του υπόσταση και να αγγίξει το «υλικό» του, τους δικούς του προσωπικούς και μέχρι πρότινος ανοίκειους εκφραστικούς κώδικες. Αυτή η διαδικασία του βάθους είναι διαδικασία ευαίσθητη, κάποιες φορές επώδυνη, αλλά και βαθιά λυτρωτική, και προϋποθέτει εμπιστοσύνη και σεβασμό μεταξύ των συνεργαζόμενων ατόμων. Αυτό δυστυχώς δεν αποτελεί τον κανόνα. Για να αντιληφθούμε μάλιστα την εργασιακή πραγματικότητα των τελευταίων πρόσφατων ετών, έχουμε δει σωρεία κακοποιητών στο χώρο της τέχνης, με αποκορύφωμα τον παιδοβιαστή Λιγνάδη να ηγείται του Εθνικού Θεάτρου...

Σε μια κοινωνική και εργασιακή πραγματικότητα όπου όλα τα άτομα είμαστε αναλώσιμα, όπου οι καλλιτεχνικές συνεργασίες γίνονται με όρους «φαστφουντάδικου», τίποτα δεν μπορεί να ριζώσει και να αναπτυχθεί όπως χρειάζεται, σε βάθος χρόνου. Το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα είναι ευθέως ανάλογο του τρόπου παραγωγής του, και οι συντελεστές -ιδίως τα νέα άτομα- μέσα στην εργασιακή επισφάλεια και με 2-3 δουλειές για να επιβιώσουμε. Το ζήτημα της αλληλεγγύης επομένως υπερβαίνει κατά πολύ τις σχέσεις των νέων καλλιτεχνών. Αφορά όλα τα άτομα που υφιστάμεθα την καταπίεση, την καταστολή και την πατριαρχία, από τον δολοφονημένο Ζακ Κωστόπουλο και τη Δήμητρα της Λέσβου, τον Βασίλη Μάγγο και τον Παύλο Φύσσα, μέχρι τη Λωρίδα της Γάζας ως την κατάργηση μιας κοινωνίας που βασίζεται στη σχέση καταπιεζόμενου και καταπιεστή.

Θέλεις να μοιραστείς μαζί μας τα επόμενα σχέδιά σου τόσο για το απώτερο μέλλον όσο και για την επόμενη μέρα μετά τον «Γλάρο»;

• Έπειτα από πέντε χρόνια συνεργασίας με τον Σάββα στο Άττις, καθώς και με τον Θεόδωρο Τερζόπουλο στην περσινή παραγωγή της «Ορέστειας», αισθάνομαι πως η μέθοδος και η ερευνητική φύση της δουλειάς αυτής έχει

κάτι ανεξάντλητο και βαθιά απελευθερωτικό. Αν και προέρχομαι από ένα –φαινομενικά- άλλο σύστημα εκπαίδευσης (χορού, και όχι υποκριτικής) και δεν θα μπορούσα να πω ότι με ενδιαφέρει το θέατρο γενικά (χωρίς δηλαδή τις παραμέτρους της έρευνας και της σωματικότητας), η εξερεύνηση της ανθρώπινης δυνατότητας -σωματικής και φωνητικής-, η ρευστότητα των ταυτοτήτων και η διαρκής μεταμόρφωση· όλα αυτά τα στοιχεία με αφορούν πάρα πολύ. Από αυτή την άποψη, το Άττις και οι άνθρωποι που το απαρτίζουν, αποτελεί το καλλιτεχνικό μου σπίτι.

Ποια είναι η σχέση σου με τα ζώα; Υπάρχει κάποιο κατοικίδιο με το οποίο μοιράζεσαι τη ζωή;

• Απαντώ αυτή την ερώτηση με την Λάρυ να κοιμάται γαλήνια δίπλα μου. Μάλλον βλέπει κάποιο όνειρο γιατί κουνάει απαλά τις πατούσες και τη μουσούδα της. Τι είδους ονειρική σεκάνς λαμβάνει χώρα στο υποσυνείδητο αυτού του Ανδαλουσιανού Μπουνιουελικού σκύλου; Αν και προτιμώ την Maya Derren, ή τη μοναδική ματιά της Αντουανέτας Αγγελίδη.

Ποιους ρόλους ονειρεύεσαι; Μια ευχή για το μέλλον...

• -Από δω και πέρα θα ονειρεύομαι πως είμαι ξύπνια, ακούγεται να λέει μια γυναικεία φωνή στα τελευταία λεπτά της ταινίας «Τόπος» της Α. Αγγελίδη.

Η αλήθεια είναι πως δεν ονειρεύομαι ρόλους με όρους θεατρικούς. Αναζητώ τη δημιουργική συνθήκη που θα με αφυπνίσει, θα σπάσει τη ροή του χρόνου όπως τον αντιλαμβάνομαι στην καθημερινότητα και θα με πετάξει σε τοπία υπερβατικά και άγνωστα.

Εύχομαι να συνεχίσω να συνυπάρχω και να συναντώ άτομα που με εμπνέουν, γιατί η δημιουργική δουλειά είναι συλλογική υπόθεση. Αυτό είχα την τύχη να το βιώσω όχι μόνο στην Σημείο Μηδέν, αλλά και με την ομάδα της «Ορέστειας» σε σκηνοθεσία του Θεόδωρου Τερζόπουλου. Μια ομάδα πολλών και ετερόκλητων ανθρώπων, που αγγίξαμε το ανέφικτο, και αυτή η εμπειρία θα με συνοδεύει με τρόπο καθοριστικό.

Εύχομαι να χτίζουμε πυρήνες ανάσας δημιουργώντας ρωγμές στα τείχη της νεκρής καθημερινότητας των μεγαλουπόλεων που μας έχει επιβληθεί.

-Κι αν ζούμε, είναι για να συνθλίψουμε τα κεφάλια των εξουσιαστών.

(“An if we live, we live to tread on kings[...], W. Shakespeare, Henry IV”).